

ГАРАВИШ БА ГУРҶҲОИ ИФРОТГАРОЙ ВА ХАТАРИ ОН

Дар адабиёти илмӣ таърифи мухталифи мафҳумҳои экстремизм ва терроризм мавҷуд аст. Доир ба ин мафҳумҳо дар таҷрибаи ҳукуки байналмилалӣ низ таърифи ягона дида намешавад. Ифротгарой ё худ экстремизм падидаи манфиест барои ба даст овардани мақсадҳои сиёсӣ, миллӣ, мазҳабӣ ва иқтисодӣ.

Терроризм ё худ ваҳшатафканӣ ифротгароист, ки ба ҳадди ниҳони худ расидааст. Хар ду низ боиси аз байн рафтани суботу оромӣ ва хусни тафохум миёни гурӯҳҳои мухталифи қавмӣ, иҷтимоӣ ва мазҳабӣ дар сатҳи миллӣ, минтақавӣ ва байналмилалӣ мешаванд. Ифротгарой ва терроризм аз ҷиддитарин таҳдид ва хатарҳои суботу амнияти ҷомеа аст.

Баъзе аз давлатҳои абарқудрати дунё кӯшиш ба харҷ дода истодаанд, ки экстремизм, терроризм ва падидаҳои дигари манфии ҷомеаро либоси исломӣ пушонанд.

Аз ин лиҳоз мардуми минтақа, аз ҷумла мардуми ҷумҳурии моро мебоҷад дорои ҷаҳонбинии хуби фалсафӣ илмӣ бошанд. Барои ин бояд тарбияи худшиносӣ ва ҳимояи манфиатҳои миллию фарҳангиямон аз муҳити оила оғоз ёбад.

Дар заминаи шинохти мановфеи миллиамон бо таваҷҷӯ ба шароити феълии байналмилалӣ бояд корҳо дар сатҳи сохторҳои давлатӣ, донишгоҳҳо, расонаҳо ва ниҳодҳои рӯзноманигорӣ ба сурати барномаӣ пайгирӣ шаванд.

Маҳз ба воситаи донишандузии амиқи замонавӣ, иҷроӣ амали он дар истехсолот ва баландбардоштани сатҳи таҳқиқотҳои илмӣ, таъмини озмоишгоҳҳои ба шароити имрӯза мувофиқ

Дар масъалаи ифротгарой ва терроризм низ таъриҳи даҳсолаҳои ахир шоҳиди ба қор гирифтаи шудани стандартҳои дугона ҳастем. Қудратҳо аз падидаи ифротгарой ва терроризм ба манзури фишор ба рақибони геополитикиашон истифода мекунанд.

Дар Сурия ва Ироқ давлатҳои абарқудрат ҷангҷӯёро бо лавозимоти ҷангӣ ва техникаю яроқҳо таъмин намуда аз тарафи дигар ягон – ягон ба онҳотадид низ мекунанд ва чунин бархурди дугона боиси он мегардад, ки масъалаи «мубориза бо терроризм» камаҳамияту ностувор ба назар мерасад.

Қавонон дар дохили кишвар ва берун аз он оилавӣ бо тарзу усулҳои гуногун ба гурӯҳҳои террористии «Давлати исломӣ» ёрии моддию маънавӣ мерасонданд: 1) Бо роҳи таблиғот қувва ҷамъ мекарданд; 2) Қуввахоро бо маблағ таъмин менамуд; 3) Қуввахоро то ба ҷои лозимӣ ҳусул мекарданд.

Аслан ширкати занон дар иқдомоти террористӣ таҷрибаи таъриҳӣ дораду асосан ба кишварҳои ғайримусалмон иртибот пайдо мекунанд. Аммо дар кишварҳои шарқӣ, аз ҷумла Осиёи Марказӣ ҷалби занон ба ифротгарой падидаи нав буда, ин тасаввурро, ки террорист фақат симои мардона дошта метавонад, батадриҷ тағйир медиҳад. Бар асоси иттилоиниҳодҳои амниятии кишварҳои минтақа бахше аз ҷангҷӯёни Осиёи Марказиро дар Сурия ва Ироқ занон ташкил медиҳанд.

Аз ин назар, Қазоқистон, Кирғизистон ва Тоҷикистон

вазъияти нисбатан нигаронкунандае дорад. Албатта, раванди гароиши занон ба ҷараёнҳои тундраву ифротӣ ва мушаххас намудани омилҳои таъриҳӣ, сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ва равонии он ниёз ба омӯзиши ҷиддӣ қарбонасириро дорад, ки бояд ҳагман ба он таваҷҷӯ шавад. Теъдоди занони толик дар ҳайати гурӯҳҳои террористии Шому Ироқ камтар аз садто ба назар мерасад.

Дар қанори вучуди омилу ангеҷаҳои дохилии ҷалби занони кишварҳои минтақа ба гурӯҳи ҷараёнҳои ифротиву террористӣ, ин воқеиятро ҳам набояд ноҳида гирифт, ки дар ин масъала манфиатҳои қалони геополитикии бархе аз қудратҳо ва муттаҳидони онҳо дар Ховари Миёнаву Наздик низ дар миён аст. Аз ин ҷост, ки таъриҳи ду-се соли охир шоҳиди арзёбиҳои зидду нақиз ва муҳолифи ҳам аз сӯи иддае аз қудратҳои ҷаҳониву минтақавӣ дар робита ба гурӯҳҳои даргири Сурия ҳастем.

Ба ин далел аст, ки як гурӯҳ аз тарафи бархе «террористӣ» ва аз ҷониби дигар «нерӯҳои озодбахш» номида мешавад. Ниҳодҳои иттилоотии чунин кишварҳо дар ростии ҷалбу ҷазби афроди тозанафас ба гурӯҳҳои террористӣ ва ифротӣ ҷудо аз шеваҳои маъмулии худ, инчунин аз расонаҳои гурӯҳӣ ва фазаи маҷозӣ ва бахусус шабақаҳои иҷтимоӣ ба таври васеъ баҳрабардорӣ ба амал меоранд. Бинобар ин, барои муқобила бо падидаи гароиши ҷавонон ва аз ҷумла занон ба гурӯҳҳои ифротӣ бояд дар сатҳи миллӣ маҷмӯе аз тадбирҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ-динӣ андешида шаванд.

Умаров Ҳилолӣ, омӯзгори кафедраи
Фанҳои гуманитарӣ

НУРАФШОН

ДУШАНБЕ 20-ноябри соли 2017 №11 (35)

Наирияти Донишқадаи энергетикии Тоҷикистон
16-ҲУМИ НОЯБР РҶЗИ ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

НАҶОТБАХШИ МИЛЛАТ

Замоне, ки фарзанди номвар ва номбардори халқ Эмомалӣ Раҳмон бори аввал роҳбари давлат интиҳоб шуд, Тоҷикистони тозаистиклол рӯзҳои даҳшатборро ба сар мебард. Ҷангу низоъҳои хунини миёни тоҷикон боиси хисороти зиёди моливу ҷонӣ гардида, ба якпорчагӣ имамлакат ва ҳастии миллати тоҷик таҳдид мекард. Эмомалӣ Раҳмон бо тадбирҳои хирадмандона ва матонату ҷасорати фавқуллода кишварро аз вартаи фалокат ва ҳалокат берун овард, мардуми парешонро сарҷамъ намуд ва садҳо ҳазор гурбатзадагонро

сохташуданд. Муҳимтарин комёбиву дастовардҳои кишвар натиҷаи меҳнати фидокоронаи халқи Тоҷикистон ва иқдомҳои қаҳрамононаи Эмомалӣ Раҳмон ва ҳаммаслакони содиқаш мебошад. Подоши ин ҳама қорнамоиҳо маҳбубият ва маъруфиятест, ки Эмомалӣ Раҳмон дар миёни халқи мамлакат ва ҳазорон ҳазор ҳамватанони бурунмарзӣ пайдо кардааст. Муқофоти ин ҳама захираҳо ҳамчунин хусни таваҷҷӯҳ ва эҳтиромӣ бузургии ҷомеаи ҷаҳон мебошад, ки

ба ватан баргардонд. Бо иродаи Сардори давлат дар як муддати кӯтоҳ ҳароҷаҳо ба ободӣ табдил ёфта, иншооти азим ба вучуд омаданд, барои ба ҳам пайвастанӣ тамоми гӯшаву қанори мамлакат шохроҳи ваҳдат ва барои мустақиман баромадан ба уқёнус ва робита ёфтани ба кишварҳои дуру наздики хориҷӣ роҳҳои бузурги мошингард

мунтазам нисбат ба Сардори донову тавонони Тоҷикистон, сиёсатмадори варзида ва ифодагари марому ормонҳои умумибашарӣ иброн мегардад. Бузургтарин дастоварди Эмомалӣ Раҳмон, бешубҳа, барқарор кардани сулҳи қомил ва ваҳдати миллӣ дар Тоҷикистон аст. Таҷрибаи талхи ҷангҳои дохилӣ дар ҷаҳон шаҳодат медиҳад, ки ягон давлат рақибии сиёсӣ ва ҳарифони қудратталабашро аз сангарҳои ҷанг берун оварда, бо силоҳи ҷангию лавозимоти харбӣ ва сарбозони ҷангзӯи мадаш дар сари дастгоҳи давлатию сохторҳои идорақунӣ ва мақомоти низомӣ на шинондааст.

Сардори давлат Эмомалӣ Раҳмон тавассути таъмини сулҳ ва ваҳдати миллӣ, ҳамчунин барои гузаштан ба марҳилаи барқарорсозии иқтисодиёт ва оғози қорҳои созандагӣю бунёдқорӣ заминаи боъътимод гузошт. Истиклолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро беш аз 150 кишвари ҷаҳон ба расмият шинохтааст. Ҷумҳурии Тоҷикистон бо эътироф қардани Ойинномаи Созмони Миллали Муттаҳид, Санади хотимавии Хелсинки, Баёнияи Париж ва дигар созишномаҳои байналхалқӣ сиёсати дохилӣ ва хориҷӣ худро амалӣ сохта, ҳифзи ҳукуки инсонро, сарфи назар аз мансубияти миллӣ, маҳаллӣ ва мазҳабиву наҷодӣ, муруот менамояд.

Ҷамъамон, дар баландбардоштани нуфузу эътибори байналмилалӣ Тоҷикистон ва ҳаллу фасли масъалаҳои глобалӣ талошҳои Эмомалӣ Раҳмон ниҳоят бузург ва саривақтианд.

НУРАФШОН
Муҳаррири масъул:
Абдуллоев БАХТИЁР
ТАЪРҶО:
Абдуллоев БАХТИЁР

Наирияти Донишқадаи
энергетикии Тоҷикистон
Web: www.det.tj
-тел: 905551718

ҲАЙАТИ МУШОВАРА:
Назарзода Хайрулло
Қибриё Мирзоева
Зарина Шарифова

Ба хотири гуногун-
андешӣ матолибе низ нашр
мешаванд, ки рӯзнома зим-
нан метавонад бо муалли-
фон ҳаммақолаи набошад ва
масъулияти онро ба душ
нагирад.

Рӯзнома мохе як маротиба дар Маркази
инноватсионӣ ва парки технологияи Донишқа-
даи энергетикии Тоҷикистон нашр мешавад.
Нишонии мо: валоити Хатлон ноҳияи Бохтар

(аввалаш дар саҳи 1)

Ҷ бора аз минбари баланди Созмони Милали Муттаҳид баромад карда, дар баробари мушкilotи Тоҷикистон тавачҷӯхи ҷомеаи ҷаҳониро ба қазияи Афғонистон, масъалаҳои мубориза бо терроризму экстремизм, қочоқи маводи муҳаддир, рушди нобаробари давлатҳои ҷаҳон, масъалаи таъминоти оби тоза ва ғайраҳо ҷалб мекунад. Ниҳоят, ҷомеаи ҷаҳонӣ ба ҳалли қазияи Афғонистон, ки ба пойгоҳи терроризму экстремизм табдил ёфта буд, рӯ овард.

Президенти Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба масъалаҳои муҳимтарини ояндаи инсоният низ муносибати дурбинона ва ҷиддӣ дорад. Бо пешниҳоди Эмомалӣ Раҳмон Созмони Милали Муттаҳид соли 2003-юмро Соли байналмилалӣ оби тоза, солҳои 2005-2015-умро Даҳсолаи байналмилалӣ амалиёти «Об барои ҳаёт» эълон кард. Айни ҳол аксари ҷорабинҳои ҷаҳонӣ муносибати вобаста ба об дар ҷаҳонро ҳамин даҳсола гузаронда мешаванд, ки боиси ифтихори сарфарозии ҳар як шаҳрванди Тоҷикистон аз ин иқдоми Сардори давлат аст.

Дар тӯли истиқлолият кишварии мо таҳти сарвари Эмомалӣ Раҳмон дар роҳи бунёди ҷомеаи мустиқли демократӣ қадмҳои устувор гузошт. Дар ин муддат Тоҷикистон соҳиби Парчам, Нишон ва Суруди миллии гардид. Пояҳо ва рукҳои асосии давлатдорӣ худ - артиши миллии, кувваҳои сарҳадиро ба вучуд овард ва устувор гардонд. Тоҷикистон ба узвияти созмонҳои бонуфузи байналхалқӣ пазируфта шуд ва бо аксари мамлакатҳои пешрафтаи дунё робитаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ барқарор намуд. Асосҳои соҳтори конститутсионӣ ва идоракунии давлат танзим гардида, пули миллии ба муомилот баромад, шиносномаи миллии эътироф гардид.

Ҳамин тавр, хизмати таърихӣ Эмомалӣ Раҳмон аз он иборат аст, ки маҳз ӯ ихтиёри давлатдори-

ро ба даст оварда, пеши роҳи хатарӣ нобудӣ онро гирифт, оташи ҷанги дохилӣро хомӯш намуд, соҳтори фалаҷгардидаи ҳокимият, хусусан мақомоти ҳифзи ҳуқуқро, барқарор сохта, артиши миллии ва нерӯҳои посбони сарҳадро таъсис дод. Барои таҳкими ҳокимият ва давлат шароити муҳайё намуд, заминаи сулҳи миллиро матраҳ кард, гурезаҳо ва муҳожиронро иҷбориро ба Ватан донид, заминаи устувори эъморӣ ҷомеаи навини Тоҷикистонро гузошт. Ислоҳоти конститутсиониро дар мамлакат амалӣ гардонид, Конститутсия (Сарқонуни) нави Тоҷикистонро эҷод кард. Ҷиҳати 27-юми соли 1997 ба имзо расидани Созишномаи умумии истиқрори сулҳ ва ризоияти миллии заминаҳои ҳуқуқиву сиёсиро фароҳам сохт, сулҳи тоҷиконро ба даст овард, ки барои ҷаҳонӣ тачрибаи беназир аст. Заминаҳои эҳёи миллиро фароҳам сохт, ба қорҳои азият созандагӣ ифтихо бахшид, ахvoli иҷтимоӣ ва иқтисодии мардумро ба қуллӣ беҳтар карда, хатарҳои гуруснагиро аз байн бурд, эътибори сиёсӣ давлатро дар арсаи байналмилалӣ афзуд.

Эмомалӣ Раҳмон ба ивази саҳми хеле арзишмандӣ худ дар таъмини сулҳи Тоҷикистон ва таҳкими амнияти минтақа ва дигар хидматҳои шарофатмандонааш дар вусъати муносибатҳои дӯстона ва ҳамкории байни мардумон бо унвону нишонҳои олии давлатҳо ва созмонҳои гуногуни ҷаҳон сарфароз гардидааст.

Хизматҳои Эмомалӣ Раҳмон ҳам дар дохили кишвар ва ҳам берун аз он эътироф гардидаанд. Барои саҳми бебаҳо дар гузариши ҷомеаи умумибашарӣ ӯ ба гирифтани Ситораи тиллоии Алберт Швейтсер ва унвони фаҳрии Профессори Академияи умумиҷаҳонии тиб дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ сазовор доништа шудааст. Ҷ дар ҷаҳон аввалин сиёсатмадорест, ки ин муқофоти олиро соҳиб гардидааст.

Президенти Чумхурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар солҳои гуногун ҳамчунин

бо ордени алмосдори «Звезда мецената» (Ситораи сарпараст) – ҷоизаи олии ҷамъиятии Бунёди байналмилалӣ хайрияи «Меценаты столетия» (Сарпарастони асп), ордени «Қаҳрамони миллии Афғонистон – Аҳмадшоҳи Масъуд», ҷоизаи Бунёди байналмилалӣ нависандагон ва рӯзноманигорони Чумхурии Туркия, ситораи ёкутии «Миротворец» (Сулҳовар), Медали тиллоии Маҷлиси халқи (Парлумони) Чумхурии Мисри Араб, Нишони фаҳрии Иттиҳоди Давлатҳои Мустиқил, ордени Шӯрои олимпии Оснӣ, Медали тиллоии арҷгузори ба Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ (Румӣ) – и ЮНЕСКО, Ордени тиллоии Эҳёи Роҳи Абрешим, Медали тиллоии ба номи Николай Блохин – муқофоти олии Академияи илмҳои тиббии Федератсияи Россия, Ордени «3 Ситора дараҷаи 1» бо занҷираи тиллоии Чумхурии Латвия, ордени Князь Ярослав Хаким дараҷаи 1-и Украина, Нишони Покистон – олитарин муқофоти давлатии Чумхурии Ислонии Покистон ва дигар муқофоти ҷоизаҳои сарфароз гардонда шудааст.

Дар марҳилаи нави бунёди давлати ҷавони Тоҷикистон тақдирӣ баланди миллати қуҳандиёри тоҷик дар симои шахсияти беназирӣ таърихӣ Президенти Чумхурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон олитарин сифатҳои адолати инсонӣ, бузургдилӣ шучоат, раҳму шафқат ва қобилияти нотакрори ваҳдатофариро ато кард ва маҳз ҳамин ҳамоҳангӣ ҷомеаро ба саҳми баланди ҳештаншиносӣ расонид.

Маҳз бо заҳмату талошҳои пайгиронаи Эмомалӣ Раҳмон Тоҷикистон дар интиҳои асри XX аз ҷоҷаи миллии раҳой ёфта, истиқлолияти давлатии худро таҳким бахшид ва миллати тоҷик баъд аз ҳазор сол дар роҳи эҳёи давлатдорӣ миллии ба дастовардҳои бузургӣ таърихӣ ноил гардид ва имрӯз ба сӯи ояндаи нек устуворона қадам мегузорад.

Муродов Сироҷиддин устои кафедраи Фанҳои гуманитарӣ

ҳуқуқие, ки ба Конститутсия муқовил нест ё ба он хилофат мекунад қувва ва ё эътибори ҳуқуқӣ надорад. Бо назардошти ҷунин муқаддасоти муҳимият гурӯҳи қорӣ лоиҳаи нави Конститутсияро омода намуд ва он ба муқокимаи умумиҳалқӣ гузошта шуд. Ин санади муқаддасифодагари иродаи халқи Тоҷикистонаст, зеро ҳалқдар муқокимаи он фаъолона ширкат варзид ва тақлифу дархостҳои муқид низ пешниҳод намуд.

Бо назардошти тақлифу дархостии мардум ва фикру мулоҳизоти мутахассисону донишмандон, пеш аз ҳама дастуру тавсияҳои пурарзиши Сарвари давлат лоиҳаи нави Конститутсияи кишвар 6-ноябри соли 1994 барои қабул ба раёипурсии умумиҳалқӣ пешниҳод карда шуд. Ва ин санади тақдирсозу ҳаётан муҳим бори аввал дар ҳаёти мардуми тоҷик бо тариқи демократӣ, яъне бо роҳи раёипурсии умумиҳалқӣ дар ин рӯз аз тарафи мардум қабул гардид. Ҳар сол 6-ноябр ҳамчу рӯзи Конститутсияи Чумхурии Тоҷикистон бо шукӯҳу шаҳомати ҳосса ҷашн гирифта мешавад. Қайд намудан бамаврид аст, ки омидаҳои асосие, ки барои қабули ин санади асосии кишвар боис гаштанд, дар боби аввали он ҷой дода шуданд. Аз ҷумла тибқи моддаи якуми он Чумхурии Тоҷикистон давлати соҳибхитӣ, демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона эълон гардид. Ва мувофиқи моддаи шашуми он халқ баёнгарии ҳокимияти ягона дар ҷумхури эътироф шуд.

Яке аз нуктаҳои асосии Конститутсияи ин эътирофи гуногунандешии сиёсӣ ва бо ин роҳ таъмини иштироки васеи кишрҳои гуногуни ҷомеа дар идора намудани қорҳои давлатӣ мебошад, ки дар моддаи ҳаштуми Конститутсия дарҷ гардидааст.

Ҷи тавре, ки дар боло

зикр гардид, дар мавриди он ки дар замони Шӯравӣ қувва ё ядрои пешбарандаи ҷомеаи ин хизби коммунистӣ буд ва он танҳо амал менамуд, арзи вучуд намудани хизбҳои дигарро Конститутсияи Иттиҳоди Шӯравӣ ва конститутсияҳои ҷумхуриҳои он манъ менамуд. Ҳаёти сиёсӣ даврони истиқлол маҳз ҳаминро талаб менамуд, ки яққозибӣ аз байн бурда шавад ва дар кишвар гуногунхизбӣ, ки ҳоси ҷомеаи демократист, арзи вучуд намояд. Дар Конститутсияи ҷумхури мавқеи асосиро ҳуқуқу озодаҳои инсонӣ шаҳрванд ташкил медиҳад. Қайд кардан бамаврид аст, ки 34 моддаи он ва ё аз се як ҳиссаи Конститутсия ба ин мавзӯ бахшида шудааст. Маҳсусан пас аз тагири иловаҳои тариқи раёипурсии умумиҳалқӣ ба Конститутсия онро тақдир дод ва пурратар сохт. Ва дарвоқеъ меъёрҳои мутазаққира ифодагари мазмуну моҳияти ҷомеаи шаҳрвандӣ ва меҳвари асосии Конститутсияи кишвар ба шумор мераванд.

Дар он солҳое, ки Тоҷикистон дар ҳолати бӯҳрони саҳти сиёсӣ иқтисодӣ ва иҷтимоӣ қарор дошт қабули ҷунин як санади асосӣ бо тарзу усул ва мазмуну моҳияти ҷавобгӯи талаботи ҷаҳони муосир барои аз вартаи нобасомониҳо берун қашидани кишвар дар баробари дигар омилҳои нақши ҳалқунанда бозид. Ба хусус қабули Конститутсияи ҷумхури тариқи раёипурсии умумиҳалқӣ, дар он ҷой додани принципҳои демократӣ, арзишҳои умумибашарӣ, аз ҷумла арзҳои олий эътироф намудани инсон ва ҳуқуқу озодаҳои ӯ, сарчашмаи ягонаи ҳокимияти давлатӣ эътироф гардидаи халқ, принципҳои гуногунандешӣ, таҷзияи ҳокимият ба шохҳо, эътирофи гуногуншаклии моликӣ, рӯ овардан ба иқтисоди бозаргонӣ

ва ғайра меъёрҳои ҷавобгӯи талаботи замони муосир барои аз тарафи мамолики мутараққӣ ҷомеаи мутамаддин, ташкилотҳои бонуфузи байналмилалӣ эътироф гардидаи Тоҷикистон, барқарор кардани равобити сиёсӣ қтисодӣ бо онҳо нақши муҳим бозид.

Бояд қайд намуд, ки бо эҳтирому эътиқод ба иқдоми мутазаққира ҷомеаи мутамаддин барои аз вазъияти баамломада бурун қашидани Тоҷикистон ҷиддан саъй кардан ва яке аз сабабҳои ба зуди аз байн бурдани бӯҳрон ва истиқрори сулҳ дар кишвар дар пайи азму талошҳои Ҷаноби Олий, мӯхтарам Эмомалӣ Раҳмон маҳз ҳамин дастгири давлатҳои пешрафт ва ташкилотҳои байналмилалӣ буд. Ҳамчунин меъёрҳои он ба дили мардум, як шӯълаи умеду бовариро ба фардои рушди устувори кишвар афрӯхт, зеро мардуми аз ҷангу ҷидол хасташуда дигар ба риояи қонунҳо ва ҳатто Конститутсияи боварӣ надоштанд. Ҷунин дар пеши назари мардум дар Парламенти ҳамонвақта борҳо ба Конститутсияи кишвар тағйири иловаҳои дохил намуда, сарварони ҳамонвақтаи кишварро аз вазифа барканор намуданд.

Аз ин рӯ, ин санади барои мардуми мосунади тақдирсоз аст. Ҷар як тоҷику тоҷиконӣ онро азизу муқаддас меҳисобад. Ва умед аст, ки он бардавому поянда барои Тоҷикистону тоҷикониён хидмат мекунад ва дар навбати худ халқи шарифи Тоҷикистон ҷиҳати амалӣ гаштани ин орзуи нек сахиму саъйгар хоҳанд буд.

Иймсол аз қабули Конститутсия 23-сол пур шуд. Ҷиҳати таҷлили ин санаи фарҳунда аз тарафи Ҳукумати Тоҷикистон ҷорабинҳои сиёсӣ ва фарҳангии фароғатӣ пешбинӣ шудааст.

Воҳидов Зеваршо,
ҳуқуқшиноси Дошиқанда

ҚОНУНИ АСОСИРО ЭҲТИРОМ БОЯД КАРД

Зери таъсири «Бозсоэй» ва рӯи кор омадани падидаҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, нишонаҳои демократия, муносибатҳои иқтисодӣ бозоргонӣ вази сиёсӣ иқтисодӣ ва иҷтимоӣ фарҳангии Тоҷикистон дигаргун шуд. Бо назардошти вази баамаломата зарурияти дигаргун кардан ва ба талаботи замони мутобиқ сохтани қонунгузориҳои ҷорӣ кишвар, аз ҷумла Конститутсияи он ба миён омад. Зеро Конститутсияи онвақтаи кишвар ва дигар санадҳои меъри ҳуқуқӣ бо назардошти сиёсати замони Шӯравӣ, аз ҷумла сиёсати якҷаҳзбӯи банақшагирии самтҳои муҳталифи ҳаёти иқтисодӣ иҷтимоӣ онвақта таҳияву қабул шуда буданд ва акнун бо дигаргунҳои солҳои даврони истиқлол созгор буда наметавонистанд.

Барои ҳамқадаму ҳамрадиқ ва ҳамдӯшу ҳамнафас будани ҷумҳурӣ бо мамалики мутараққӣ ва ҷомеаи мутамаддин, бо мақсади дар ҷомеаи рушду раванқ бахшидан ба раванқҳои демократӣ, ба мисли ҳуқуқбунёди дунявӣ, ба халқ тааллуқ доштани ҳокимият ва ба шохаҳои таҷзияи гаштани он, гуногунадешии сиёсӣ, арзишҳои олий эътироф намудани инсон ва ҳуқуқҳои озодиҳои ӯ, инчунин гуногуншаклии моликият, аз ҷумла рушди иқтисодӣ бозоргонӣ ва соҳибкорӣ, эътироф намудани ва ба таври озод амал намудани моликияти хусусӣ бояд иқдомҳои амиқ босамар анҷом дода шаванд. Ҳамчунин як нуқтаи муҳимро меҳомам ёдовар шавам.

Ҳанӯз дар барномаи аввалини худ ба сифати Сарвари давлат аз мин-

бар дар Иҷлосияи 16-ми Шӯрои Олии дар шаҳри Хучанд мӯхтарам Эмомалӣ Раҳмон, дар баробари бисёр масоили мубрами онвақта, дар иртибот ба се масъалаи асосӣ ибрози назар карданд: Аввал- ҳамаи гурезагон бояд ба Ватан баргардонда шаванд. Дуюм- оташи

чанг хомӯш ва сулҳу салоҳ дар ҷумҳурӣ барқарор карда шаванд. Сеюм- ояндаи Тоҷикистонро ман ҳамчу давлати соҳибхитӣ, демократию ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона дидан меҳомам.

Барои ноил гаштан ба чунин аҳдоф ва мақсаду мароми олий зарурияти тағйир додани асноди танзимкунандаи муносибатҳои ҷамъиятӣ, аз ҷумла Конститутсияи кишвар ба миён омад, зеро бидуни дигар намудани санадҳои меъри ҳуқуқӣ онвақта, аз ҷумла бо роҳи такмили қонунҳои нави дарҳӯри мановеи онвақтаи ҷомеа, ҳамроҳ шудан ва эътироф намудани санадҳои ҳуқуқӣ байналмиллалӣ, пеш аз ҳама он санадҳои ки ба арзишҳои эътирофгаштаи умумибашарӣ саҳт ир-

тиботдоранд, номумкин буд. Бо дарки ин масъулияти бузург ҷиҳати омода намудани лоиҳаи нави Конститутсияи кишвар бо роҳбарии сарвари давлат, Президенти феълии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Чаноби Олий Эмомалӣ Раҳмон Комиссияи конститусионӣ ва

ҳамчунин таҳти сарпарастии ин комиссия аз ҷумлаи мутахассисони эътирофгардидаи соҳаҳои гуногуни ҳаёти ҷомеа, хоса аз ҷумлаи ҳуқуқшиносони варзида гурӯҳи корӣ таъсис дода шуд. Ва дар назди ин гурӯҳи корӣ бо назардошти вази онрӯзаи ҳаёти сиёсӣ иқтисодӣ ва иҷтимоӣ фарҳангии кишвар омода намудани лоиҳаи Конститутсияи нави Ҷумҳурии Тоҷикистон вазифа гузошта шуд.

Конститутсия санади асосӣ ва муайянкунандаи шохроҳи ҳаёти ҳар давлату кишвар ва ҷомеаи мутамаддину мамалики мутараққӣ ба ҳисоб меравад. Ва дигар ҳама санадҳои дар асос ва доираи равониди он таҳияву қабул карда мешаванд. Зеро санади меърии

ИҶЛОСИЯИ ҚИСМАТ ВА АҲАМИЯТИ ТАЪРИХИИ ОН

Аз он рӯзе, ки Иҷлосияи таҳрихӣ 16 -ҳуми Шӯрои Олий ба кори худ хотима бахшида буд, расо 25 сол сипарӣ гардид. Ҳар чӣ қадар солҳо гузаранд, аҳамияти бузурги ин Иҷлосияи тақдирсоз, ҳамон қадар аёнтар ва боҳашамату бошукӯҳтар чилвагар мешавад.

Тавре ки ба ҳамагон маълум аст, баъди пошхӯрдани давлати абарқудрати Иттиҳоди Шӯравӣ, собиқ ҷумҳуриҳои бародар, аз ҷумла Тоҷикистон соҳибистиқлолу озод гардиданд.

Воқеан ҳам Истиқлолият ва озодӣ барои ҳар як миллат бузургтарин падидаи маънавӣ ва сиёсӣ. Аз ин лиҳоз, мил-

лату халқиятҳои ба ору номус, худшиносу худтақдирсоз метавонанд аз ин падидаи худодод барои рушду нумӯи хеш ва дар арсаи ҷаҳонии тамаддуну таракқиёт пеш рафтани истифода намоянд. Таърих ҳазорҳо мисолро медонад, ки халқҳои ҷаҳон чӣ тавр барои ба даст овардани Истиқлолият ва пойдеории он ҷонбозиҳо намудаанд. Миллатҳои, ки аз шаҳди муборизаи комрон нашудаанд, ноаён аз саҳифаҳои таърих ғайб заданд.

Инак саволе ба миён меояд, ки мо ва дигар халқҳои шӯравӣ Истиқлолиятро чӣ тавр қабул кардем? Ҷумҳуриҳои собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ, ки ба

қадрӣ ин неъматӣ бебаҳо расиданд, шукри Истиқлол намуда, бо рӯҳу илҳомӣ нав ба ободу хуррам сохтани ватани аҷлодӣ хеш камар бастанд.

Баъди ба даст овардани Истиқлолият дере нагузашта, интиҳоби Раиси ҷумҳур баргузор гардид, ки дар он кувваҳои гуногуни сиёсӣ иштирок намудаанд. Раҳмон Набиев Раиси ҷумҳур интиҳоб гардид. (24 ноябри соли 1991)

Вале афсӯс, ки интиҳоби Президент ба ваҳдати миллии тоҷикон боис нашуд, баръакс ибтидои нохушиҳо дар кишвар гардид.

Ҳукумати ҷадиди Тоҷикистон ба саҳву хатогиҳо роҳ дод. Президент мебоист зина ба зина сохтори давлатиро аз нав меҳост, ки ба давлати соҳибистиқлол хос бошад, вазиёти ба амал омадари хуб дарк мекард ва қарору ҳулосаҳои оқилона қабул мекард. Ё ин ки аз ҳама муҳимаш артиши миллии худро ҳамчун гавари соҳибистиҳитӣ созмон меод: пули миллие, ки яке аз рукҳои истиқлолияти милли аст, қорӣ мекард, вале ин қорҳои накард.

Ҳамин тариқ, дар он рӯзҳо хатари ҳамчун давлати мустақил аз байн рафтани Тоҷикистон ба воқеият табдил меёфт. Барои пеши роҳи ин селоби фалокат борро гирифтани ва наҷот додани миллат аз парокандагӣ, афроди солим фикр ва фарзандони ватандӯст муттаҳид шуданд, зеро вазиёти андешидани чораҳои қатъӣ, феврал ва таърихнопазирро тақозо мекард.

Аз ин хотир, дар шароите, ки Тоҷикистони азизро ҷанги хонумонсӯзу бародакуш, фалаҷ шудани дастгоҳи далаӣ ва бӯҳрони шадиди иҷтимоӣ иқтисодӣ фаро

гирифта буд, Ичлосияи 16 уми Шурои Олӣ даъват карда шуд, ки ин ягона икдоми оқилона буд.

Инак, Ичлосияи таърихи фавқулодаи 16 хуми Шурои Олӣ дар қасри маданияти хеле бошукӯху боҳашамат, колхозии овозадори ба номи ду қарат Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ, деҳқониномвар Саидхӯча Ҷунхӯчаеви назди шаҳри Хучанди бостонӣ (Қасри Арбоб) баргузор гардид ва он аз 16 ноябр то 2 декабри соли 1992 давом кард. Дар қасри Ичлосия бидуни вакилони халқ боз намояндогони ҷумҳуриҳои Ўзбекистон, Қазоқистон, Қирғизистон, Русия меҳмони фахрии Ичлосия намояндаи Созмони Милали Муттаҳид Сомерейнс ва дигарон ширкат варзиданд.

Сабаби ғайри оддӣ тӯл кашидани қасри Ичлосия ҷустуҷӯи роҳҳои ҳалли мушкилотии муҳимтарини рӯз, яъне гирифтани пеши роҳи ҷанги оташгирифта ва ба роҳи сулҳу салоҳ, созандагиву бунёдкорӣ ворид намудани Тоҷикистон буд.

Дар Ичлосия масъалаи асосӣ, масъалаи ҳокимият буд ва он ҳаллу фасл гардид. Ичлосия ҳукумати нави Тоҷикистонро созон дод ва Раёсати нави Олии Ҷумҳуриро интихоб намуд, яъне Низоми Конституциониро барқарор намуд. Дар қатори дигар масъалаҳо, Ичлосия масъалаи истеъфои Ҳукумати Мусолиҳаи миллиро баррасӣ кард ва қабул намуд. Дар Ичлосияи 16-хум вакилони халқ баъди муҳокимаи тӯлонӣ ба ҳулоса омаданд, ки чомеаи мо ба тарзи идоракунии президентӣ тайёр нест. Ба ин хотир, аз ин шакли идоракунии даст кашида, барқарор кардани парламенти коллегиялиро ба мақсад мувофиқ донистанд. Минбаъд раиси Шурои Олӣ сарвари давлат ҳисоб мешуд.

Инчунин, дар Ичлосияи мазкур ба хотири зудтар қатъ гардонидани хунрезии байни бародарон ва истиқлоли сулҳу салоҳ дар кишвар, як силсилаи қарорҳои қонунҳои муҳими тақдирсоз қабул карда шуданд. Сазовор ба ёдоварист, ки дар ҳамин Ичлосияи таърихӣ чунин муқаддасотҳо, ба монанди Парчам ва Нишони Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда шуданд.

19 ноябри ҳамон сол воқеаи фаромӯшнопазир рух дод. Ичлосия Акбаршо Искандаровро аз мансаби раиси Шурои Олӣ озод намуд ва бо роҳи овоздиҳии пинҳонӣ ба ин мартабаи баланд ва масъулиятнок раиси Комитроияи ҳамон вақтаи вилояти Кӯлоб Эмомалӣ Раҳмонро интихоб намуд. Аз 197 депутатҳои халқӣ 186 нафарашон ба Эмомалӣ Раҳмон овоз доданд.

Ҳамин тавр, Эмомалӣ Раҳмон сарвари органи Олии қонунбарори ҷумҳури, яъне сарвари давлати соҳибистиклоли Тоҷикистон гардид.

Интихоби Эмомалӣ Раҳмон ба ин вазифаи аз ҳама баланди давлатӣ, қонунӣ ва дурӯст буд. Зеро, ки депутатҳои фарди интихобкардаи худро ҳуб медонистанд. Дар рӯзи 19-нуми ноябр Эмомалӣ Раҳмон бо сухани кӯтоҳ, вале пурмутавои барномавӣ баромад карда, чунин изҳор намуд: “Ман қасри худро аз сулҳу салоҳ кардам. Мо бояд ҳама ёру бародар бошем, то ки вазъро ором намоем. Ҳар чӣ аз дастам меояд дар ин лоҳ талош хоҳам кардам. Ман қонамро барои озоиши кишвар фидо мекунам. То охири гурезаро ба Ватан барнагардонам, ором намешавам”.

Ҳулоса, “Ё ман дар Тоҷикистон сулҳу бақарор мекунам ё дар ин роҳи ҷони худро медиҳам”.

Сарвари нави Тоҷикистон дар назди вакилони халқ

савганд ёд кард ва иброд дошт, ки ҳимояи ҳавасу манфиати мардуми заҳматкаш ва муқаддасоти Конституцияи Ҷумҳуриро вазифаи аввалиндараҷа ва муҳимтарини ҳешмехисобам.

Яке аз қадамҳои аввалини Эмомалӣ Раҳмон ҳамчун раиси Шурои Олӣ баҳри баътидол овардани иқлими сиёсии ҷумҳури ин буд, муроҷиати ӯ ба роҳбарони гурӯҳҳои яроқ ба даст оиди сулҳ.

Дар муроҷиати Эмомалӣ Раҳмонномадаст: “Баҳурмати наҷот додани Тоҷикистон ва хотима бахшидан ба ҷанги бародаркуш, ба хотири ба даст даровардани сулҳу салоҳ ва ҳамдигарфаҳмӣ, ба мақсади ягонагӣ ва муттаҳидии тамоми халқҳое, ки соқини ҷумҳуриамон мебошанд, даъват менамоем, ки дар Ичлосия иштирок намоед”.

Эмомалӣ Раҳмон бори дигар хотирнишон намуд, ки омилҳои асосии баътидол овардани аъзои сиёсии Тоҷикистон ва озоиштагии мардуми он сулҳу устувор ва оштишавии тоҷикон аст.

Инак, Ичлосияи фаромӯшнашавандаи 16 Шурои Олӣ ба солномаи халқи тоҷик абадӣ дохил шуда ва он дар ҳақиқат Ичлосияи таърихӣ буд, чунки дар ҳамин Ичлосия тақдирҳои халқи тоҷик ва давлати соҳибистиқлоли Тоҷикистон ҳал шуд. Маҳз дар ин Ичлосия баҳри баътидол овардани вазъи ҷумҳури ва гирифтани пеши роҳи хунрезӣ чораҳои тадбирҳои ҷиддӣ ва судманд андешида мешаванд. Ин Ичлосия дар ҳақиқат дар таърихи Тоҷикистони навин марҳилаи наҷот боз намуд, зеро ки маҳз дар ҳамин Ичлосия пайёми ваҳдат ва ягонагии миллати тоҷик ба таври қатъӣ садо дод.

Акбаршоев А, донишҷӯи курси аввали гурӯҳи 530105

БО ДУРАХШИ ПАРЧАМИ ОЗОДАГОН

Бо ҳидоятҳои дастуроти Раиси Шурои Олӣ, ки бунёди асосҳои давлати соҳибистиқлоли тоҷиконро бар пояи манфиатҳои миллии ҳадафи олий эълон дошта буд, ҷавҳари гоҷавии ислоҳоти низоми қонунгузорӣ муайян карда шуд. Савганд ва суханронии Эмомалӣ Раҳмон дар маснади Раиси Шурои Олӣ, пайвасти бо фаъолияти роҳбарӣ ва изҳороти суханронии ӯ назариёт ва фалсафаи давлатдорӣро ба вучуд оварда, заминаи концептуалии таҷдиди низоми қонунгузориро фароҳам сохт. Қатъият, пофисорӣ ва суботи Роҳбари мамлакат дар таъйиди соҳи давлатдорӣ: давлати демократӣ, ҳуқуқбунёд ва дунявӣ бо ҳифзу иршоди ҳувияти миллии ҳадафе буд, ки пайванди таъриху замон ва Тоҷикистону ҷаҳонро аз назари низоми қонунгузорӣ имконпазир мегардонид. Ҳамин назариёт ва дастурот буд, ки Сарқонуни Тоҷикистон дар ниҳоди худ имконоти истиқболи вижагиҳои таърихиву замони ҷаҳонӣ, замина ва дурнамоҳои рушди Тоҷикистонро дарёфт намуд.

Парчам ва парчамдорӣ яке аз суннатҳои қадимаи давлатдорӣ ва рамзи ватандорӣро ватандӯстист. Парчам таърихи беш аз сеюминҳазорсола дошта, аввалин бор дар Эрон, Чин ва Мисри қадим ба вучуд омадааст. Албатта парчами ҳар як давлат таърихи худро дорад ва он бо саҳифаҳои гуногуни он халқу миллат алоқадор аст. Биёед назар меафканем, ба таърихи парчами пуршарафи

миллатамон, ки таърихи тӯлонӣ ва обрӯву нуфузи зиёд ба худ касб кардааст.

Калимаи «Парчам» вожаи сугдӣ буда, ба маънии «зулфу коқул» ва ҳамчунин «пӯпаки абрешимии мӯйро мегуфтанд ки бар сари дирафш ё найза мебастанд». Ин вожа аз забони сугдӣ ба забони туркӣ ва аз он ба забони форсӣ роҳ ёфта, бо гузашти замон, бо амри тақдир дирафш низ номи парчамро кашф кард.

Дар Ичлосияи шонздаҳуми Шурои Олӣ Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи парчами давлатии Тоҷикистон», «Дар хусуси тасдиқи Низомномаи Нишони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» қабул гардиданд ва фаъолияти Эмомалӣ Раҳмон ба ҳайси раҳбари мақоми олии қонунгузории кишвар ва Раёсати олии мамлакат бо тасдиқи ду рукни муқаддаси давлати навини тоҷикон ва бо табрикотии гарму ифтихорангези Эмомалӣ Раҳмон оғоз ёфт, ки рамзе амиқу пурмаъно дошт.

Бо гузашти солҳо дар тақвими давлати

соҳибистиқлоли Тоҷикистон ҷашни ҳумоюн ба номи «Рӯзи Парчам» пайдо шуд, ки ҳар сол дар саросари кишвар бо шукӯҳи хоса таҷлил мегардад. Президенти мамлакат бо ёдоварӣ аз он рӯзгори таърихӣ дар паёми табрикии худ изҳор дошт, ки «Дар суханронии худ ба ифтихори ҷашни 15-солагии қабули Конституцияи Тоҷикистон, ки дар он Парчам, Нишон ва Суруди миллии ҳамчун рамзҳои асосии давлат ва нишонаҳои соҳибистиқлолии давлату миллат эълон шудаанд, изҳор карда будам, ки бо истифода аз ҳуқуқи ташаббуси қонунгузории Президент доир ба муқаррар намудани Рӯзи Парчами Ҷумҳурии Тоҷикистон лоиҳаи қонуни дахлдорро ба парламенти мамлакат пешниҳод намудам. Боиси қаноатмандист, ки мо имкон пайдо кардем, ки минбаъд ҳар сол Рӯзи Парчами давлатиро, ки 24-уми ноябри соли 1992 аз ҷониби Шурои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардида буд, бо ифтихору сарбаландӣ аз давлату давлатдорӣ миллати тамаддунсози худ таҷлил намоем».

Гулмирзоев С. омӯзгори кафедраи Фанҳои гуманитарӣ